

Vlaams
Parlement

vergadering **C304**
zittingsjaar 2016-2017

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,
Energie en Dierenwelzijn

van 4 juli 2017

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Piet De Bruyn aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de wijze waarop jachtverloven aangevraagd dienen te worden – 2534 (2016-2017)	3
VRAAG OM UITLEG van Piet De Bruyn aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over illegale hazenjacht met windhonden – 2640 (2016-2017)	5
VRAAG OM UITLEG van Piet De Bruyn aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de achteruitgang van de grauwe gors – 2643 (2016-2017)	6
VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de koolstofvoetafdruk van de Vlaming en hoe de overheid kan helpen die te verlagen – 2662 (2016-2017)	10

VRAAG OM UITLEG van Piet De Bruyn aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de wijze waarop jachtverloven aangevraagd dienen te worden – 2534 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

Piet De Bruyn (N-VA): Minister, dit is eigenlijk een opvolgvraag over een onderwerp waar ik u vorig jaar al over heb bevraagd, niet inhoudelijk gelinkt aan de jacht maar eerder aan de technische voorwaarden volgens welke jachtverloven worden uitgereikt. Daarbij wordt het gebruik van het elektronische loket gestimuleerd, waar we allemaal begrip voor kunnen opbrengen – we zitten intussen al een hele poos in de 21e eeuw. Daarnaast wordt volkomen terecht nog altijd de mogelijkheid geboden om op een andere manier het jachtverlof aan te vragen. Dat kan aan het fysieke loket, wat volgens mij alleen nog in Oost-Vlaanderen mogelijk is, of door een aanvraag per post.

Stricto sensu doet men dat dan het best via een aangetekende zending. Vorig jaar hadden we de absurde situatie, die zich dit jaar overigens opnieuw voordoet, waarbij een arrondissementscommissaris aangeeft dat hij de documenten in goede orde heeft ontvangen, maar dat ze niet kunnen worden behandeld omdat ze niet per aangetekende zending waren verzonden, en dus vraagt om de documenten opnieuw per aangetekende zending te versturen. Dat is onzin. Dat kan absoluut niet de bedoeling zijn. Op die manier pest de overheid de burgers in de dienstverlening die ze hun verplicht is.

Minister, u was het met mij eens dat dit niet de bedoeling kan zijn. Ik wil er nogmaals op wijzen dat ik alle begrip heb voor het feit dat burgers die iets niet aangetekend verzenden, daarmee een risico nemen, wat overigens een risico voor hen is. Het lijkt me perfect mogelijk hen daarop te wijzen, maar wat we nu zien en nu bestendig zien – in het tijdschrift van de Sint-Hubertusvereniging wordt daarop gewezen – vind ik jammer.

Minister, we hebben die situatie vorig jaar meegemaakt. U gaf toen aan begrip te hebben voor mijn verbazing dat dit neerkomt op het pesten van burgers en dat dit niet de bedoeling kan zijn. Is daar intussen iets aan gebeurd en met welk gevolg?

Wat zult u doen om deze kafkaïaanse situatie definitief een halt toe te roepen?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Mijnheer De Bruyn, ik ben het uiteraard nog altijd met u eens dat dit een kafkaïaanse toestand is en dat dit niet getuigt van een goede dienstverlening aan de burger. Toen u die vraag vorig jaar stelde, heb ik gezegd dat mijn diensten contact zouden opnemen met de betrokken arrondissementcommissaris – wat ook is gebeurd – met de vraag om goede dienstverlening te laten primeren.

De Vlaamse Regering heeft gekozen voor Radicaal Digitaal. We zetten alles in het werk om de digitale communicatie met de overheid aan te moedigen. Daarom zijn in de wetgeving uitdrukkelijk twee handswijzen opgenomen. Ik verwijs daarvoor naar artikel 7 van het Jachtadministratiebesluit.

Er is ook de mogelijkheid om via de papieren weg een aanvraag in te dienen. We hebben dat trouwens gekopieerd naar andere latere regelgeving.

Ik stel samen met u vast dat er geen rekening is gehouden met wat wij hebben geformuleerd. Noch mijn diensten, noch ikzelf hebben de hiërarchische leiding over de arrondissementscommissarissen. Zij hebben een zekere autonomie op dat vlak. Ik kan ze dus niet verplichten een bepaalde handelswijze toe te passen. Ik kan alleen contact opnemen met de arrondissementscommissaris en hem daar nog eens op wijzen. Ik heb dat al gedaan, maar ik kan dat nogmaals doen.

Het is de arrondissementscommissaris van Vlaams-Brabant die dit zo strikt toepast. De anderen doen dat niet. Dit is een persoonlijke aangelegenheid. Ik kan dat betreuren, maar ik heb geen instrumenten om daar ook effectief iets aan te doen, tenzij we in de wet een sanctie zouden inschrijven, maar dat lijkt me dan weer zeer drastisch.

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

Piet De Bruyn (N-VA): Minister, ik had niet echt anders verwacht, maar ik ben wel tevreden dat u nog altijd vindt dat dit absurd en kafkaïaans is en dat dit impliceert dat mensen nodeloos op kosten worden gejaagd en worden getergd.

Ik heb ook begrip voor uw vaststelling dat u niet meteen veel sanctionerende bevoegdheden hebt om de betrokken arrondissementscommissaris terecht te wijzen, maar ik hoop dat u hem dit keer in niet mis te verstane bewoordingen duidelijk maakt dat u dit bijzonder ongepast vindt en hem verzoekt om conform het gezond verstand te handelen, iets wat bij zijn vier collega's blijkbaar wel lukt, zodat dit soort toestanden zich volgend jaar niet opnieuw voordoet in Vlaams-Brabant. Ik zou het ook bijzonder prettig vinden indien u me op de hoogte zou houden van de manier waarop u dit met hem aanpakt.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Minister, dit is niet alleen kafkaïaans, het getuigt ook van een slechte dienstverlening. De vraag van de heer De Bruyn gaat vooral over Vlaams-Brabant, maar vanochtend nog kreeg ik een telefoontje van iemand uit West-Vlaanderen, waar zich hetzelfde probleem zou voordoen. Ik weet niet of dat klopt. Het is inderdaad onnodig mensen op extra kosten te jagen. Dit is een soort van pestbelasting. Op die manier wordt een administratieve overlast gecreëerd voor de eigen diensten. De aanvragen die binnenkomen per gewone post, moeten immers worden geopend en opnieuw worden verstuurd. Dat is echt belachelijk. Het getuigt van kwade wil. Ik weet niet in hoeverre deze praktijk is verspreid in andere provincies.

Minister, ik ben het met u eens dat we mensen vooral moeten stimuleren om dergelijke zaken via internet te regelen. Maar het is nu eenmaal zo dat er nog altijd een bepaalde categorie van mensen is – jagers zijn ook vaak oudere mensen – die nog niet echt vertrouwd zijn met het internet. U zegt dat u niet sanctionerend kunt optreden, maar ik veronderstel dat de arrondissementscommissaris toch onder iemands gezag valt, namelijk dat van de gouverneur, die gedeeltelijk onder Binnenlands Bestuur valt. Misschien kan de arrondissementscommissaris die niet luistert naar wat u te vertellen hebt, worden gedwongen om dat toch te doen via de gouverneur of zelfs de minister van Binnenlands Bestuur, zodat de heer De Bruyn deze vraag volgend jaar niet meer hoeft te stellen.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Ik zal laten nakijken of dat effectief klopt voor Oost-Vlaanderen. Ik veronderstel dat het waar zal zijn indien dat signaal is gegeven. Ik zal zelf ook nog eens een heel duidelijk signaal geven en nagaan of we via een andere hiërarchische weg – ik denk dan aan Binnenlands Bestuur – de mogelijkheid hebben om de zaken op orde te stellen.

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

Piet De Bruyn (N-VA): Ik wil graag kort inpikken op wat de heer Sintobin heeft gezegd over Oost-Vlaanderen. Het zou me verbazen, maar verder onderzoek zal dat moeten uitwijzen. Net in Oost-Vlaanderen wordt gebruiksvriendelijkheid hoog in het vaandel gedragen. Het is trouwens ook de enige provincie waar men, naast digitaal en per post, nog naar het loket kan gaan om het jachtverlof aan te vragen. Daar is blijkbaar toch een grotere welwillendheid en een betere dienstverlening, maar verder onderzoek zal moeten uitwijzen wat er in dit geval aan de hand was.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Piet De Bruyn aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over illegale hazenjacht met windhonden – 2640 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

Piet De Bruyn (N-VA): Via de Sint-Hubertusvereniging is me de illegale praktijk van hazenjacht met windhonden gesignaleerd. De Sint-Hubertusvereniging roept ook de eigen leden op om onverwijld de politie te verwittigen wanneer zij wagens met een Britse nummerplaat op een plaats zien staan waarvan kan worden vermoed dat er aan een illegale vorm van hazenjacht met windhonden wordt gedaan. Zij wil daarmee vermijden dat die illegale hazenjacht verder uitbreiding vindt.

In het Verenigd Koninkrijk was 'hare coursing' lange tijd een legale sport. Daarbij wordt gegokt op het aantal hazen dat een windhond binnen een bepaalde tijd kan vangen of op de hond die als eerste een haas kan vangen. Het geheel wordt blijkbaar ook zorgvuldig gefilmd om als bewijs te kunnen voorleggen aan de gokkers. Dit soort praktijken staat meer dan haaks op wat hier als goede jacht wordt beschouwd.

Minister, bent u op de hoogte van dit fenomeen? Hebt u via uw diensten of via de Sint-Hubertusvereniging een beter zicht dan ikzelf op de frequentie waarmee dit voorkomt? Op welke manier wordt u door de Hubertusvereniging of door andere gebruikers van het buitengebied op de hoogte gebracht van dit ongewenste fenomeen?

Zijn er ook al confrontaties geweest tussen jagers, wildbeheereenheden en stropers?

Welke instrumenten hebt u om op te treden en welke initiatieven zult u nemen om hier een einde aan te maken?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Het gaat over bendes uit het Verenigd Koninkrijk die bij ons dergelijke praktijken komen ontplooiën. Sinds 2012 zijn er bij de Natuurinspectie zeven meldingen van dergelijke activiteit geregistreerd, allemaal in West- en Oost-Vlaanderen.

De Hubertus Vereniging Vlaanderen (HVV) werd door verschillende individuele leden en leden van wildbeheereenheden op de hoogte gesteld van het probleem. Naar aanleiding van die meldingen heeft HVV haar leden en de landbouwers via diverse kanalen opgeroepen om deze praktijken onmiddellijk te melden. Op basis

van de eerste meldingen in West-Vlaanderen is er een verhoogde alertheid van de jagers en is men extra beginnen waken in de jachtgebieden. Zo werd er al een hond gevangen en overgedragen aan de politie Westkust.

In een ander geval werd de Natuurinspectie ingeschakeld en werd de bende staande gehouden op de autosnelweg, maar bij gebrek aan bewijzen konden de betrokkenen niet worden aangehouden.

Ook in de gemeente Koksijde-Wulpen werd een bende klemgereden door de politie. Een dode haas en meerdere hazewindhonden werden aangetroffen in de wagen. Dergelijke praktijken kunnen worden geverbaliseerd wegens schendingen van de jachtregelgeving. In januari 2017 konden jagers, in samenwerking met de politiediensten en de Natuurinspectie, een bende vatten. Er werd een proces-verbaal opgesteld, er werd overgegaan tot inbeslagnames en er werden foto's gemaakt en bezorgd aan de politie.

Omdat een dergelijke jacht vaak maar enkele minuten duurt, is het moeilijk om de daders op heterdaad te betrappen. De gokbendes gaan immers zeer snel te werk. De honden worden op een geschikte plaats losgelaten en worden op het spoor van een vluchtende haas gezet terwijl alles wordt gefilmd. Om de pakkans te verhogen, waarschuwt de Natuurinspectie daarom ook altijd de politie in Zeeland wanneer een dergelijke praktijk zich in het Meetjesland voordoet. Het is immers gekend dat de gokbendes voor een hazewindjacht zowel het Belgische als het Nederlandse grondgebied aandoen.

Deze informatie-uitwisseling heeft er al toe geleid dat op aangeven van de Natuurinspectie een groep werd gevat in Nederland. Los van deze aanpak is er bij het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) geen informatie gekend over hoe men dit probleem aanpakt in de buurlanden. Ik zal opdracht geven aan ANB om daarover samen te zitten met de buurregio's om na te gaan hoe we dit gezamenlijk kunnen aanpakken.

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

Piet De Bruyn (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. We drukken gezamenlijk terecht onze afschuw uit over deze vorm van pure stroperij. Ik kan u ook alleen maar aanmoedigen om de Natuurinspectie, de politie en iedereen die hierin kan optreden, aan te sporen om dat te blijven doen. Verder gegevens-uitwisseling met Nederland en Frankrijk, ook een aangrenzende regio, lijkt me verder aangewezen. Ik hoop dat een nog grotere alertheid ertoe kan leiden dat we zo snel mogelijk een eind kunnen maken aan deze praktijken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Piet De Bruyn aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de achteruitgang van de grauwe gors – 2643 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

Piet De Bruyn (N-VA): We hadden het een tijdje geleden al over akkervogels in het algemeen, maar nadien bereikte ons het toch wel zeer slechte nieuws over de grauwe gors, de *Emberiza calandra*.

Vlaanderens meest iconische akkervogel is in Vlaanderen aan het uitsterven. De beheerovereenkomsten voor akkervogels slaan voor deze akkervogelsoort helaas

niet aan, met uitzondering misschien van de wintervoedselveldjes, en kunnen het tij voorlopig niet keren.

De optie van een versnelde uitvoering van het soortenbeschermingsprogramma (SBP) akkervogels dringt zich op, naast noodmaatregelen om bestaande recepten bij te sturen en nesten te beschermen. Uiteraard profiteren andere akkervogels, zoals de veldleeuwerik, de patrijs en de gele kwikstaart, mee van deze maatregelen.

Minister, wat is volgens uw diensten de verklaring van deze plotse achteruitgang van de grauwe gors die uitsluitend leeft in intensieve akkerbouwgebieden?

Bij de start van de beheerovereenkomsten voor akkervogels was de aanwezigheid van de grauwe gors een belangrijk criterium om de prioritering van de inzet te bepalen. De bescherming van de grauwe gors was een belangrijk doel van de beheerovereenkomst akkervogels. Het volledige verspreidingsgebied van de grauwe gors werd dan ook aangeduid als prioritair kerngebied voor akkervogels. Heeft dit instrument gefaald voor de bescherming van de grauwe gors? Bent u van plan het instrument beheerovereenkomsten hiervoor bij te sturen?

Ook in gebieden waar beheerovereenkomsten voor akkervogels zijn aangelegd, gaat de grauwe gors achteruit. Niet alle maatregelen lijken dus aan te slaan, in het bijzonder wat de zomersituatie betreft met onder meer het broedseizoen, waar blijkt dat de soort nog amper tot voortplanting komt. Zijn de beheervoorschriften van de beheerovereenkomsten wel voldoende afgestemd op de specifieke noden van de grauwe gors en zijn die voorschriften dan onderbouwd door de nodige adviezen van experts?

Werd de effectiviteit van het beheer voor de grauwe gors onderzocht? Zo ja, wat loopt er dan mis? Zo neen, hoe zult u dit dan rechtzetten?

De snelheid waarmee de soort achteruitgaat, maakt duidelijk dat we niet langer kunnen wachten om in actie te schieten. Hoe zult u reageren op deze nieuwe cijfers? Zult u een soortenbeschermingsprogramma activeren voor deze soort, desnoods als onderdeel voor een soortenbeschermingsprogramma akkervogels?

Aangezien het traject van een nieuw soortenbeschermingsprogramma meerdere jaren lijkt te duren, zal er ook tussentijds actie moeten worden ondernomen. Aan welke initiatieven denkt u dan?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: De belangrijkste oorzaak van de afname van de populatie grauwe gors in Europa ligt bij veranderingen in het landbouwlandschap, zo blijkt uit internationaal onderzoek. Dat geldt uiteraard ook voor Vlaanderen.

De afbakening van de beheergebieden voor akkervogels was gebaseerd op het voorkomen van een aantal soorten. Tijdens de programmaperiode 2007-2013 ging het over de veldleeuwerik, de geelgors, de grauwe gors en de gele kwikstaart. Tijdens de programmaperiode 2014-2020 ging het over de veldleeuwerik, de geelgors, de grauwe gors, de gele kwikstaart, de patrijs, de ringmus en de kievit.

Beheerovereenkomsten zijn hulpmiddelen om de kwaliteit van het leefgebied te verbeteren voor alle soorten binnen de beheergebieden die door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) zijn voorgesteld. We mogen de werking van de beheerovereenkomsten dus niet beoordelen op basis van de populatietrend van één soort. Het is immers niet correct om te concluderen dat de al genomen maatregelen een maat voor niets zijn geweest.

Het is niet uitgesloten dat bepaalde types van beheerovereenkomsten wel degelijk een positief effect hebben op deze soort. Ik heb het dan over de soorten voor wat het wintervoedsel betreft. Daar zijn er wel degelijk successen.

Sinds 2010 worden de beheerovereenkomsten voor akker- en weidevogels structureel gemonitord door het INBO. Ik ben daar onlangs in deze commissie al uitvoerig op ingegaan.

Sinds 2016 doet het INBO ook onderzoek naar de aanwezigheid van potentiële predatoren van akkervogels. Hieruit blijkt onder andere dat twee Rode Lijstsoorten, namelijk de bunzing en de hermelijn, aanwezig zijn in de meeste bemeenten gebieden. Verder worden sinds 2016 ook in gebieden waar de grauwe gors nog voorkomt, beheerovereenkomsten voor de grauwe kiekendief gesloten. In het kader van het soortenbeschermingsprogramma grauwe kiekendief wordt er in deze gebieden dit jaar een monitoring van de broedvogels gestart.

Recent is de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) bijkomend onderzoek gestart naar de effectiviteit van bepaalde beheerovereenkomsten voor akkervogels. Men zal grondig de broedhabitat, het voedsel en het broedsucces bestuderen. Deze studies moeten toelaten om nog meer zicht te krijgen op de effecten van de beheerovereenkomsten.

De VLM wil de effectiviteit van beheerovereenkomsten vergroten via het stimuleren van lokale samenwerking van de betrokken partners van het buitengebied zoals terreinbeherende verenigingen, landbouworganisaties en regionale landschappen. De bedoeling is dat alle lokale partners samen een visie uitwerken die de kwaliteit van de leefgebieden van bepaalde soorten verbetert. Wanneer dit lukt, kunnen we dit ook toepassen ten gunste van de grauwe gors.

De inhoudelijke voorschriften van de lopende beheerovereenkomsten zijn gebaseerd op adviezen van experts en op bevindingen van internationaal onderzoek. Meestal werd hierbij een vrij brede waaier aan akker- en weidevogelsoorten voor ogen gehouden. Om lokaal het leefgebied van de soorten te verbeteren, worden in de praktijk percelen ingericht volgens het tafel-en-bedprincipe: ze moeten er graag verblijven en goed eten hebben. Dat is vergelijkbaar met onszelf wanneer wij met vakantie gaan.

Rondom faunavoedselgewassen worden graskruidenstroken aangelegd. Zo worden lokaal mogelijkheden voor nestgelegenheid en dekking gecreëerd en wordt er gezorgd voor een aanbod van voedsel.

Uit onderzoek naar de relatie tussen weide- en akkervogels en agrarisch natuurbeheer blijkt dat voor bepaalde soorten aanvullend, specifiek maatwerk nodig is. Ik heb al gezegd welke verschillende stappen ondernomen worden om de bestaande beheerovereenkomsten aan te scherpen. Momenteel loopt er in opdracht van de VLM een aanbesteding voor een project dat tot doel heeft om dieper in te gaan op de effectiviteit van beheerovereenkomsten voor weide- en akkervogels.

Tijdens de commissievergadering van 13 juni 2017 heb ik al gezegd dat er voorbereidingen worden getroffen door ANB om in 2018 de opmaak van een SBP akkervogels te starten. Dit SBP zal zich vooral richten op een beperkte selectie van soorten akkervogels om de negatieve trend te keren en de landschapskwaliteit te verbeteren.

De patrijs en veldleeuwerik komen als paraplu-soort in beeld gelet op hun nog verspreid voorkomen in Vlaanderen. De grauwe gors is actueel te zeldzaam om drager te zijn van een beleid dat alle akkervogels moet ondersteunen. Dit neemt niet weg dat er ook specifieke punten worden opgenomen ten gunste van de grauwe gors.

Een al gekend voorbeeld van een parapluoort in een SBP is de grauwe kiekendief.

Er wordt ook tussentijds actie ondernomen. Op 2 juni 2017 werd een ad-hoc-subsidieregeling goedgekeurd voor de bescherming van nesten en jongen van vijf vogelsoorten op landbouwpercelen die niet in natuurbeheer zijn. De grauwe gors is een van deze soorten. De subsidieregeling maakt het mogelijk om snel in te spelen op een waargenomen broedgeval. De subsidie heeft tot doel om de betrokken landbouwer te vergoeden voor de gederfde inkomsten en extra inspanningen die worden geleverd. Zo zullen percelen of delen van percelen pas na de gebruikelijke datum gemaaid of geoogst kunnen worden.

Mijnheer De Bruyn, het gaat over een complexe problematiek die wij op verschillende vlakken proberen aan te pakken.

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

Piet De Bruyn (N-VA): Ik denk dat we het er met zijn allen over eens zijn dat het inderdaad een complex probleem is maar dat we ook moeten durven vaststellen dat de initiatieven die tot nu toe zijn genomen, hoe goed bedoeld ook, daar twijfelt niemand aan, in elk geval wat de grauwe gors betreft, niet hebben geleid tot een vooruitgang of zelfs een stabilisatie, integendeel. Zij hebben niet kunnen verhinderen dat de soort verder achteruitgaat, en dit aan een tempo dat laat vrezen dat als de initiatieven die u hebt aangekondigd, niet snel tot effect leiden, er geen grauwe gors meer te beschermen valt. Dan zijn de laatste broed-gevallen uit Vlaanderen verdwenen, wat een blaam zou zijn voor het gevoerde beleid en een bijzonder pijnlijke evolutie voor iedereen die het goed voorheeft met onze akkervogels.

Ik zal het antwoord in zijn techniciteit nog eens nalezen en desgevallend, indien een en ander nog om verduidelijking zou vragen, daar schriftelijk om verzoeken. Ik wil enkel nog eens benadrukken hoe belangrijk het is om ook in het op til zijnde SBP akkervogels voldoende soortspecifieke, en dan bedoel ik wel degelijk voor de grauwe gors, maatregelen op te nemen, met alle begrip dat het geen vogel kan zijn die deze paraplu-functie waarneemt. U hebt echter aangekondigd dat er voldoende specifieke maatregelen voor de grauwe gors in moeten zitten.

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (sp-a): We hebben al eerder vragen gesteld over de problematiek van akkervogels in Vlaanderen, die heel prangend blijft. Dit is een bijkomend voorbeeld.

Ik sluit me aan bij de heer De Bruyn dat er toch wel reden is om een aantal zaken in vraag te stellen. Wanneer het gaat over de grauwe gors, kunnen we niet anders dan vaststellen dat het instrument van de beheerovereenkomst heeft gefaald. Dat betekent niet dat die moeten verdwijnen of dat daar geen middelen naartoe mogen gaan, maar wel dat we onze middelen beter moeten besteden dan nu het geval is. In verhouding tot het geïnvesteerde geld is het resultaat bij lange niet goed genoeg.

Zoals de heer De Bruyn terecht opmerkt, is er wanneer men in een jaar tijd een halvering van het aantal broedgevallen vaststelt, niet veel tijd meer om de boel grondig te herzien. Ik hoop dat u dat ook wilt doen. Ik pleit niet voor minder middelen, integendeel, maar we moeten wel in vraag stellen of de middelen op dit moment verstandig worden besteed.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de koolstofvoetafdruk van de Vlaming en hoe de overheid kan helpen die te verlagen – 2662 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): De Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) heeft twee weken geleden de resultaten van een onderzoek bekendgemaakt. Daaruit bleek dat we in Vlaanderen – op andere plaatsen op de wereld zal dat wellicht ook zo zijn – een stuk meer uitstoten dan we denken. Om concreet te zijn: de koolstofvoetafdruk van de Vlaming is op dit moment tien keer zo groot, als we die vergelijken met wat nodig is om de klimaatopwarming te stoppen.

De Vlaming stoot op dit moment jaarlijks 20 ton schadelijke broeikasgassen uit. Als we de klimaatopwarming willen stoppen, mogen we tegen 2050 – over 33 jaar dus – nog maar gemiddeld 2 ton per jaar uitstoten. De nieuwe cijfers tonen aan dat ons consumptiegedrag helemaal anders moet. Het zal een impact hebben op de manier waarop we leven, op de kleren die we dragen, onze gsm's, tablets, laptops, tv's enzovoort tot hetgeen er op ons bord ligt en de reizen die we maken.

Minister, u reageerde op dat onderzoek terecht dat dit een probleem is dat internationaal moet worden aangepakt, waarbij zowel consumenten als overheden een rol moeten spelen door te kiezen voor CO₂-arme producten en onnodige transporten te vermijden.

Minister, het lijkt mij redelijk utopisch dat de consument plots zijn outfit aanpast, de vervangingsgraad van zijn gsm verlaagt, zijn vliegticket cancelt en enkel nog veganistisch, lokaal en bio gaat koken. Of toch niet zonder enige aanmoediging. Hoe wilt u als deel van de overheid uw verantwoordelijkheid hierin opnemen? En hoe gaat u de consument overtuigen de zijne op te nemen in functie van het verlagen van de koolstofuitstoot?

De uitbesteding van koolstofdioxide neemt steeds maar toe. Tussen 2003 en 2010 verdubbelde dat aandeel in onze koolstofvoetafdruk van 20 naar 40 procent. Dat was ook een van de resultaten van het onderzoek. Hoe wilt u dat aanpakken? Als we in die trend voortgaan, zijn we nog veel verder van huis dan we eerst hadden gedacht.

Recent bleek nog dat de herstelbaarheidsgraad van steeds meer goederen afneemt. Kan en wil de Vlaamse overheid een rol spelen om dit probleem aan te pakken?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Als we de koolstofvoetafdruk van de Vlaming willen verkleinen, moeten we op twee vlakken werken: op het vlak van de productie en van de consumptie. We moeten dus op de vergroening van onze economie inzetten, maar ook van onze manier van consumeren. Dit betekent concreet dat zowel de vraag van de consument als het aanbod anders zal moeten zijn. Er is een volgehouden inspanning vereist die op termijn tot een duurzaam gewijzigde gewoonte aanleiding zal geven.

We doen dat via het Natuur- en Milieueducatiepakket (NME), waarbij we inzetten op de vorming van leerkrachten, lerarenopleiders en andere vormingswerkers om met complexe duurzaamheidskwesities zoals het klimaatvraagstuk aan de slag te gaan. Met het Ecocampus-programma wordt beoogd dat docenten, onderzoekers

en studenten bijdragen aan de verdere ontwikkeling van een duurzaam hoger onderwijs en via experimenten en innovatie ook hun steentje bijdragen.

Er is natuurlijk ook het MOS-project (Milieuzorg op School). We begeleiden basis- en secundaire scholen om van de school een milieuvriendelijke en duurzame leeromgeving te maken. Speerpunten in de komende schooljaren liggen op het opzetten van een klimaattraject in het basis- en secundair onderwijs waarbij niet alleen educatieve winst wordt nagestreefd, maar ook de koolstofvoetafdruk wordt teruggedrongen.

Als we over de consumptiezijde spreken, zijn er drie domeinen waar het leeuwendeel van de milieu-impact zeer groot is: mobiliteit, huisvesting en voeding. Mijn diensten werken samen met de diensten van collega Weyts aan een aantal initiatieven om de voetafdruk van onze Vlaamse mobiliteit te verminderen. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan het voorbereidend werk voor het invoeren van een kilometerheffing voor personenwagens.

Het mobiliteitsgedrag van een persoon is dan weer sterk afhankelijk van waar hij of zij woont. Daarom willen we de Vlaming sensibiliseren om daarin juiste keuzes te maken door voor elk huis een Mobiscore uit te werken. De Mobiscore of M-score is de score van een huis of perceel die weergeeft hoe goed voorzieningen, met inbegrip van het openbaar vervoer, te voet of met de fiets bereikbaar zijn. De gebruiker moet op die manier gemakkelijk kunnen berekenen wat de score van de woning is. Onlangs sloot ik een Green Deal Gedeelde Mobiliteit af met tachtig organisaties, om zo in te zetten op duurzaamheid.

Inzake huisvesting werken we samen met de minister van Energie en Duurzame Ontwikkeling en met de minister van Wonen. We willen woningen verduurzamen. Een derde belangrijk aspect voor de voetafdruk is natuurlijk de voeding. In de Visie 2050 geeft de Vlaamse Regering aan dat we willen zoeken naar geïntegreerde oplossingen, innovatieve waardeketens en systeeminnovaties in het voedselstelsel. We zetten ook volop in op het tegengaan van voedseloverschot, maar ook de productiviteit, de voedselproductie willen we nog verbeteren.

Onze consumptie van voeding in Vlaanderen zal moeten veranderen, en ik zet dan ook in op gedragsverandering. Door de ontwikkeling van goede informatie en handelingsperspectieven, zetten we de burgers op de goede weg. Daarnaast verkenden we met een aantal wetenschappers het potentieel van gedragsinzichten en nudging om meer milieuverantwoorde consumptie te stimuleren. Dit deden we met een supermarkt en een aantal bedrijfsrestaurants om mensen aan te zetten tot meer verantwoorde voedselconsumptie.

Het is ook belangrijk in te zetten op de circulaire economie om de koolstofvoetafdruk naar omlaag te krijgen. Door goederen te delen, ze langer te laten meegaan, in te zetten op hergebruik en recyclage, vermijd je de productie van steeds weer nieuwe producten of de ontginning van primaire materialen. Op die manier wordt de koolstofvoetafdruk van de Vlaamse consumptie verlaagd. In het kader van Vlaanderen Circulair wordt de komende jaren ingezet op de circulaire stad, circulair aankopen en circulair ondernemen. Ook de lopende beleidsplannen en programma's rond huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval, materiaalbewust bouwen en biomassa-reststromen zullen bijdragen aan het verlagen van die koolstofvoetafdruk. De maatregelen die hierin zijn opgenomen, leiden tot afvalpreventie, hergebruik en recyclage.

Zo wordt op dit moment door de OVAM gewerkt aan een instrument om de ecologische voetafdruk, waaronder ook de koolstofvoetafdruk, van een gebouw te bepalen, rekening houdend met de milieu-impact van alle bouwmaterialen die nodig zijn voor de constructie. Dit instrument wordt uitgewerkt samen met de andere gewesten en de federale overheid en zal dit najaar worden gelanceerd.

Gelijkaardige tools zijn ontwikkeld voor het meten van de ecologische voetafdruk van producten: de Ecolizer. Dit instrument wordt geïntegreerd in diverse opleidingen zodat de ontwerpers en ingenieurs van de toekomst hier meer aandacht voor krijgen.

Ook als Vlaamse overheid zijn we een organisatie die werkt en consumeert, en hebben we bijgevolg een belangrijke rol te spelen. We dragen bij tot onze eigen beleidsdoelstellingen door onze CO₂-uitstoot te verlagen en geven zo ook het goede voorbeeld aan andere organisaties. Met het Klimaatplan dat we hebben opgemaakt, stelden we onszelf tot doel om 40 procent van onze CO₂-uitstoot uit mobiliteit en het energieverbruik van gebouwen en technische installaties te reduceren tegen 2030.

Het klimaatprobleem is ook een mondiaal probleem dat een mondiale aanpak vereist. Gelukkig zijn sinds het Akkoord van Parijs nagenoeg alle landen van de wereld betrokken en is er een verbintenis om inspanningen te doen voor het klimaat en te evolueren naar een klimaatneutrale en -bestendige wereld. De koolstofimpact van onze import zal dus sowieso dalen. Dit neemt niet weg dat wij een voorlopersrol willen blijven opnemen inzake energie-efficiëntie, koolstofarme productieprocessen, circulaire economie en duurzame consumptie. Dit zal ook opportuniteiten opleveren voor de Vlaamse industrie, die nu reeds in het toppeloton zit qua energie-efficiëntie. Daartoe worden onder andere een Vlaamse Klimaatvisie 2050 en een Vlaams Klimaat- en Energieplan 2021-2030 uitgewerkt.

Specifiek willen we de komende jaren de impact van die indirecte emissies, dus emissies die in het buitenland worden geproduceerd, maar door onze consumptie worden geïmporteerd, ook beter in kaart brengen. Ik erken uiteraard het belang van herstelbaarheid en van effectief herstel met het oog op hergebruik. Zo heeft de OVAM samen met kennisinstellingen en architectenverenigingen ontwerprichtlijnen opgesteld voor veranderingsgericht bouwen. Dit houdt in dat gebouwen demontabel worden ontworpen zodat ze gemakkelijk kunnen worden aangepast aan nieuwe noden of op het einde van hun leven kunnen worden ontmanteld. Zo lopen er voorbereidingen om in het kader van de herontwikkeling van een blackfieldsite De Potterij in Mechelen de principes van veranderingsgericht bouwen toe te passen.

Recent sloot ik met 130 lokale overheden, bedrijven en ondersteunende organisaties ook een Green Deal Circulair Aankopen af. Het is de bedoeling om lerend van elkaar een netwerk te installeren en 150 circulaire aankoopprojecten te realiseren. De aankoop van producten die gemakkelijk herstelbaar zijn met het oog op het verlengen van hun levensduur, is hierin een aandachtspunt. Via de jaarlijks uitgereikte Ecodesign Awards worden professionele ontwerpers en studenten uitgedaagd producten te ontwerpen die voldoen aan de principes van ecologisch ontwerpen. Een van die principes is het ontwerpen van producten op zo'n wijze dat ze gemakkelijk kunnen worden gedemonteerd met het oog op vervanging van defecte onderdelen.

Ik ondersteun vanuit mijn bevoegdheid Repair Cafés om hen te helpen op te schalen en een structurele werking uit te bouwen voor het herstellen van goederen. Deze projectondersteuning loopt van januari 2017 tot en met december 2018 en moet Netwerk Bewust Verbruiken in staat stellen de herstelbeweging in Vlaanderen te versterken door het opzetten van een stevige organisatiestructuur.

Ook in onze eigen aankopen hebben we aandacht voor herstelbaarheid en hergebruik. Circulair aankopen is één aspect van duurzame en innovatieve overheidsopdrachten waarop de Vlaamse overheid sterk inzet. In het uitvoeringsplan voor huishoudelijk en vergelijkbaar bedrijfsafval en huishoudelijke afvalstoffen is het de bedoeling tegen 2022 7 kilogram per inwoner aan hergebruikte goederen

te verkopen via de kringloopcentra. In het kader daarvan bekijken we hoe de kringloopcentra beter toegang kunnen krijgen tot productinformatie die hen in staat moet stellen gemakkelijker defecte producten te herstellen.

Dit is maar een greep uit wat we allemaal doen om onze koolstofvoetafdruk naar beneden te halen.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, u zegt terecht dat mobiliteit, huisvesting en voeding, met daarbij ook landbouw, belangrijke domeinen zijn als het gaat over CO₂-uitstoot of over de koolstofvoetafdruk, zoals de studie van VITO dat noemt. U hebt enkele zaken vermeld die lopen of die u onderneemt, waarvoor dank.

Op het vlak van mobiliteit, goederenvervoer en personenvervoer zijn er toch enkele zaken die me zorgen baren. Het is heel moeilijk om de tendens in het goederen- en personenvervoer in koolstofvoetafdruk structureel te verlagen. Ik vraag me af of dat er met de maatregelen die u aankondigt, gaat komen. Ik denk bijvoorbeeld aan vliegtuigtickets die steeds goedkoper worden, waar bepaalde kosten, zoals we allemaal weten, naar de maatschappij worden geëxternaliseerd. In de prijzen van die vliegtuigtickets zitten relatief weinig kosten. Wilt u daar iets aan doen? Het is niet onmiddellijk uw bevoegdheid, maar het is toch iets dat u kunt meenemen, aangezien Vlaanderen een deel van de klimaatbevoegdheid heeft die ons land moet inbrengen in de internationale context.

Ik zie een aantal zaken gebeuren die in de Vlaamse Regering de noodzakelijke gedragswijziging van de burgers veeleer verhinderen in plaats van stimuleren. Er wordt bijvoorbeeld bespaard op het openbaar vervoer, meer vlees eten wordt gepromoot. Dat rijmt toch niet helemaal met wat u hier net komt te zeggen. Is dat een tendens waarin u wilt voortgaan? Of zegt u dat dit een tijdelijke situatie is, waar u achteraf of binnenkort in wilt matigen?

Minister, u hebt ook gesproken over onnodige transporten in uw communicatie vlak na de studie en zonet weer. Als ik zie dat u de export buiten de Europese Unie van landbouwproducten promoot, dan vraag ik me af hoe het zit met die koolstofvoetafdruk, want dat is soms toch wel gigantisch, zeker als het gaat over producten die ook in het buitenland kunnen worden geproduceerd.

Ik erken als eerste dat dit geen gemakkelijke bevoegdheid is. We hebben een systeemverandering nodig. Soms heb ik het gevoel dat er warm en koud wordt geblazen. Ik wil u echt vragen om daarmee te stoppen en om met de goede initiatieven die u zeker ook neemt, door te gaan en die te versterken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.